УДК 655.4:028.02

Попова Є.О., *магістрант, кафедра МСТ, ХНУРЕ*
Науковий керівник: ***Вовк О.В.,*** *доц., к.т.н., доцент каф. МСТ*
Харківський національний університет радіоелектроніки

РОЛЬ ВІЗУАЛЬНОГО ОФОРМЛЕННЯ В ЕСТЕТИЧНОМУ СПРИЙНЯТТІ ХУДОЖНЬОЇ КНИГИ

The paper examines visual design and aesthetic perception of fiction books, reviewing research on recognition, genre expectations and visual attention. Three Ukrainian editions of Harry Potter and the Philosopher's Stone are compared.

Keywords: book cover, design, aesthetics, composition, reader expectations.

Візуальне оформлення художньої книги дає читачеві перше уявлення про видання ще до ознайомлення з текстом. Зображення, шрифт, колір та композиція обкладинки можуть викликати інтерес, підказувати жанр і створити очікування щодо змісту. Однак складно визначити успішність оформлення лише за красою. Обкладинка може подобатися, але не запам'ятовуватися, привертати увагу, але не відповідати очікуванням. Дослідження естетичного сприйняття потребує зіставлення оцінок привабливості з іншими реакціями на оформлення.

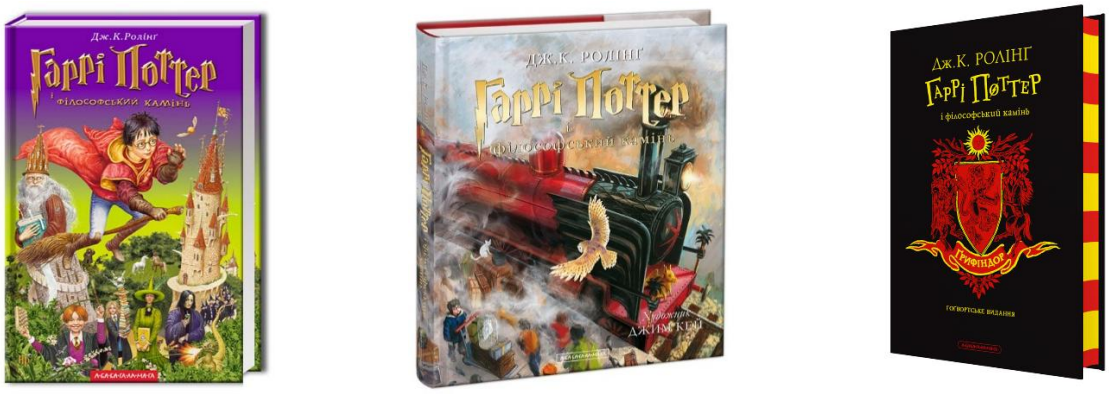
Мета дослідження полягає у порівняльному аналізі специфіки сприйняття книжкових обкладинок та способів візуалізації одного художнього твору на прикладі трьох його видань.

Зв'язок між естетичною оцінкою та запам'ятовуванням розглянули К. Чана та співавтори у дослідженні обкладинок італійських романів [1]. Дослідники враховували оцінки краси зображень, їхньої знайомості та можливості зробити припущення про зміст книги. Результати показали, що зображувальні елементи допомагали впізнавати побачене краще, ніж текстові. Зображення, які оцінювали як красивіші, не демонстрували кращого впізнавання. Це обмежує можливість оцінювати оформлення за одним показником.

Р. Пітерс та М. Стокманс дослідили аспект жанрової класифікації та вподобання щодо художніх книг [2]. Учасники визначали, наскільки обкладинки є типовими для певного жанру. Перевага надавалася книгам з більш типовими для жанру обкладинками. Необхідно розглядати вподобання щодо оформлення у зв'язку з читацькими очікуваннями – знайомі ознаки жанру можуть допомагати читачеві зрозуміти, яку книгу йому пропонують. Важливим залишається питання, як поєднати впізнавані жанрові ознаки з індивідуальністю видання.

Особливості візуальної уваги розглянули Л. Лі та С. Ляо [3]. Автори зіставили композиційний аналіз 10 книжкових обкладинок. Вони перевіряли, наскільки розташування й візуальна виразність елементів дозволяють передбачити порядок перегляду обкладинки. Частина припущень підтвердилася, зокрема щодо послідовності перегляду від центру до периферії. Композиційний аналіз допомагає пояснити організацію обкладинки, але потребує перевірки через дослідження читацького сприйняття.

Розглянуті дослідження порушують питання про те, що читач упізнає в оформленні книги та як це пов'язано з його оцінкою. Для порівняння обрано три українські видання роману «Гаррі Поттер і філософський камінь». Вони мають спільні назву й авторство, але по-різному представляють зміст твору (рис. 1).

а) Звичайне видання *б) Велике ілюстроване видання* *в) Ґрифіндорське видання*

Рис. 1. Обкладинки видання роману «Гаррі Поттер і філософський камінь»

На обкладинці звичайного видання (рис. 1, а) Гаррі зображений на мітлі, поруч розміщено інших персонажів і деталі чарівного світу. Фантастичні події

показано безпосередньо: навіть без знання сюжету можна побачити, що світ книги відрізняється від повсякденного. Велика кількість деталей дає кілька підказок про зміст, хоча для їх повного розуміння потрібно знати твір.

У великому виданні з ілюстраціями Джима Кея (рис. 1, б) зображено сцену з Гоґвортським експресом. Порівняно з першою обкладинкою тут менше прямих ознак магії: основне місце займає потяг, а не герой на мітлі. Зображення передає тему подорожі, а знання твору дозволяє пов'язати її з дорогою до Гоґвортсу.

У ґрифіндорському виданні (рис. 1, в) сюжетну ілюстрацію замінено гербом факультету. Симетрична композиція та обмежена колірна гама зосереджують оформлення навколо одного символу. На відміну від двох попередніх обкладинок, герб не показує подій роману. Його конкретний зв'язок із героями та світом книги зрозумілий читачеві, який знає значення Ґрифіндору.

Обкладинки відрізняються ступенем прямого представлення змісту. Перша показує фантастичні події, друга звертається до окремого епізоду, третя – до символіки твору. Це порівняння доповнює питання читацьких очікувань: одна й та сама деталь може мати різне значення для нового читача та прихильника серії.

Отже, під час аналізу оформлення художньої книги потрібно враховувати не лише композицію та колір, а й знання, необхідні для розуміння зображення. У порівняних виданнях одного роману зміст передано через різні образи, тому оцінювання їхньої привабливості має враховувати знайомство читачів із твором.

Список використаної літератури

1. Chana K., Mikuni J., Rebora S., Vezzani G., Meyer A., Salgaro M., Leder H. Judging Books by Their Covers: The Impact of Text and Image Features on the Aesthetic Evaluation and Memorability of Italian Novels // Literature. 2025. Vol. 5, no. 2. Article 13. DOI: https://doi.org/10.3390/literature5020013.

2. Piters R. A. M. P., Stokmans M. J. W. Genre Categorization and Its Effect on Preference for Fiction Books // Empirical Studies of the Arts. 2000. Vol. 18, no. 2. P. 159-166. DOI: https://doi.org/10.2190/0VJF-Y04E-H5NU-VL5B.

3. Li L., Liao S. Judging a Book by Its Cover: Comparing Visual Grammar Analysis of Book Covers with an Eye-Tracking Study on Viewer Perceptions // Visual Communication. 2026. DOI: https://doi.org/10.1177/14703572251394548.